

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
PHILIPPE LÉGER

της 17ης Μαΐου 2001¹

1. Με δικόγραφο της 3ης Νοεμβρίου 1999, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε προσφυγή, σύμφωνα με το άρθρο 226 ΕΚ, με την οποία ζητεί να αναγνωριστεί ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 2, παράγραφος 2, τέταρτο εδάφιο, της οδηγίας 90/388/ΕΟΚ², όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 96/19/ΕΚ³.

2. Η Πορτογαλική Δημοκρατία ζητεί να απορριφθεί η προσφυγή.

I — Νομικό πλαίσιο

A — Το κοινοτικό δίκαιο

Οι οδηγίες 90/388 και 96/19

3. Το άρθρο 1, παράγραφος 1, έβδομη περίπτωση, της οδηγίας 90/388 ορίζει την «υψη-

ροσία φωνητικής τηλεφωνίας» ως εξής:

«η εμπορική εκμετάλλευση για το κοινό της άμεσης μετάδοσης και της μεταγωγής της φωνής, από και προς τεματικά σημεία του δημόσιου δικτύου μεταγωγής και σε πραγματικό χρόνο που επιτρέπει σε κάθε χρήστη να χρησιμοποιεί τον συνδεδεμένο με τεματικό σημείο εξοπλισμό για να επικοινωνεί με άλλο τεματικό σημείο».

4. Σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 90/388, όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 96/19, τα κράτη μέλη καταργούν όλα τα μέτρα βάσει των οποίων χορηγούνται αποκλειστικά δικαιώματα για την παροχή τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, περιλαμβανομένης της εγκατάστασης και της παροχής των δικτύων τηλεπικοινωνιών που απαιτούνται για την παροχή των εν λόγω υπηρεσιών.

5. Το άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας 90/388, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 96/19, ορίζει:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να εξασφαλίζεται σε

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — Οδηγία της Επιτροπής, της 28ης Ιουνίου 1990, σχετικά με τον ανταγωνισμό στις αγορές των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών (ΕΕ L 192, σ. 10).

3 — Οδηγία της Επιτροπής, της 13ης Μαρτίου 1996, για τροποποίηση της οδηγίας 90/388/ΕΟΚ όσον αφορά το πλήρες άνοιγμα των αγορών τηλεπικοινωνιών στον ανταγωνισμό (ΕΕ L 74, σ. 13).

οποιαδήποτε επιχείρηση το δικαίωμα παροχής της τηλεπικοινωνιακής υπηρεσίας που αναφέρεται στην παράγραφο 1 ή εγκατάστασης ή παροχής δικτύου που αναφέρεται στην παράγραφο 1.

γκαίο για να προβούν στις αναγκαίες διαρθρωτικές προσαρμογές [...]».

Η απόφαση 97/310/ΕΚ

Τα κράτη μέλη μπορούν να διατηρήσουν ειδικά και αποκλειστικά δικαιώματα μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1998 όσον αφορά τη φωνητική τηλεφωνία και την εγκατάσταση και παροχή δημόσιων τηλεπικοινωνιακών δικτύων, με την επιφύλαξη του άρθρου 3γ και του άρθρου 4, τρίτο εδάφιο.

6. Με την απόφαση αυτή της 12ης Φεβρουαρίου 1997, η Επιτροπή χορήγησε στην Πορτογαλική Δημοκρατία πρόσθετες μεταβατικές περιόδους για τη θέση σε εφαρμογή, ιδίως, της οδηγίας 90/388 σχετικά με το πλήρες άνοιγμα των αγορών τηλεπικοινωνιών στον ανταγωνισμό⁴.

Τα κράτη μέλη, ωστόσο, εξασφαλίζουν την κατάρτιση το αργότερο μέχρι την 1η Ιουλίου 1996, όλων των υπολοίπων περιορισμών στην παροχή τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών εκτός της φωνητικής τηλεφωνίας μέσω δικτύων που εγκαθιστά ο φορέας παροχής των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, στη χρήση της υποδομής που παρέχουν τρίτοι και στην από κοινού χρήση των δικτύων, των λοιπών εγκαταστάσεων και γηπέδων· εξασφαλίζουν επίσης την κοινοποίηση των αντίστοιχων μέτρων στην Επιτροπή μέχρι την προαναφερθείσα ημερομηνία.

7. Βάσει του άρθρου 3 της αποφάσεως, «(η) Πορτογαλία μπορεί να αναβάλει μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2000 την κατάρτιση των αποκλειστικών δικαιωμάτων που έχουν χορηγηθεί στην Portugal Telecom όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών φωνητικής τηλεφωνίας και την εγκατάσταση και παροχή δημοσίων τηλεπικοινωνιακών δικτύων, εφόσον τηρηθούν [ορισμένες προϋποθέσεις] σύμφωνα με [ένα συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα] [...]».

Όσον αφορά τις ημερομηνίες που προβλέπονται στο δεύτερο και τρίτο εδάφιο της παρούσας παραγράφου, καθώς και στο άρθρο 3 και στο άρθρο 4α, παράγραφος 2, στα κράτη μέλη με λιγότερο ανεπτυγμένα δίκτυα χορηγείται, κατόπιν αιτήσεως, πρόσθετη μεταβατική περίοδος πέντε ετών κατ' ανώτατο όριο, και στα κράτη μέλη με πολύ μικρά δίκτυα χορηγείται, κατόπιν αιτήσεως, πρόσθετη μεταβατική περίοδος, δύο ετών κατ' ανώτατο όριο, εφόσον αυτό είναι ανα-

Β — Το πορτογαλικό δίκαιο

8. Από το άρθρο 47, παράγραφος 1, στοιχείο α, του Regulamento de Exploração do

4 — ΕΕ L 133, σ. 19, στο εξής: απόφαση.

Serviço Fixo de Telefone (κανονισμού σχετικά με την παροχή υπηρεσιών σταθερής τηλεφωνίας), ο οποίος εγκρίθηκε με το decreto-lei 240/97, της 16ης Σεπτεμβρίου 1997, προκύπτει ότι η εμπορική προσφορά, άμεση ή έμμεση, υπηρεσίας σταθερής τηλεφωνίας από μη εξουσιοδοτημένους φορείς, οσάκις περιλαμβάνει διεθνείς συνδέσεις με σύστημα αυτόματης επανακλήσεως, προσβάλλει τα αποκλειστικά δικαιώματα του κατόχου άδειας παροχής υπηρεσιών σταθερής τηλεφωνίας.

II — Ισχυρισμοί των διαδίκων

9. Η Επιτροπή, θεωρώντας ότι το σύστημα αυτόματης επανακλήσεως αποτελεί υπηρεσία προστιθέμενης αξίας και όχι υπηρεσία φωνητικής τηλεφωνίας και ότι, συνεπώς, δεν ισχύει για το σύστημα αυτό η πρόσθετη προθεσμία που χορηγείται στην Πορτογαλική Δημοκρατία, απέστειλε έγγραφο οχλήσεως στην Πορτογαλική Κυβέρνηση, στις 27 Μαΐου 1998.

10. Με την από 14 Ιουλίου 1998 απάντησή της, η Πορτογαλική Κυβέρνηση υποστήριξε, αντιθέτως, ότι το εν λόγω σύστημα αποτελεί υπηρεσία φωνητικής τηλεφωνίας. Κατά την άποψή της, η αυτόματη επανακλήση είναι πράγματι ένα τεχνολογικό σύστημα ενταγμένο σε δίκτυα τηλεπικοινωνιών, το οποίο καθιστά δυνατή την αξιοποίηση της ικανότητας μεταδόσεως ενός δικτύου, εκτός του εδάφους εγκαταστάσεώς του, καθιστώντας με τον τρόπο αυτό εφικτές τις φωνητικές επικοινωνίες σε πραγματικό χρόνο.

11. Οι πορτογαλικές αρχές ενέμειναν στην άποψη αυτή με το από 18 Ιουνίου 1999 έγγραφό τους, προς απάντηση στην από 4 Μαΐου 1999 αιτιολογημένη γνώμη της Επιτροπής.

12. Με το δικόγραφο της προσφυγής της, η Επιτροπή περιγράφει το σύστημα αυτόματης επανακλήσεως ως μια υπηρεσία που σκοπό έχει να διοχετεύει τις κλήσεις στο δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο των φορέων εκμεταλλεύσεως του τηλεφωνικού δικτύου μεταγωγής⁵. Η υπηρεσία αυτή συνίσταται στην αναδιοχέτευση των κλήσεων των δημοσίων δικτύων μεταγωγής προκειμένου να τύχουν των καλύτερων τιμών. Σύμφωνα με την Επιτροπή, το σύστημα αυτόματης επανακλήσεως αποτελεί μια υπηρεσία διοχετεύσεως και τιμολογήσεως η οποία παρέχεται επιπλέον της υπηρεσίας φωνητικής τηλεφωνίας. Δεν μπορεί να θεωρηθεί υποκατάστατο αυτής, καθόσον δεν περιλαμβάνει την άμεση μετάδοση της φωνής, η οποία επαφίεται στον φορέα εκμεταλλεύσεως του δημοσίου δικτύου.

13. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, εφόσον δεν πρόκειται για υπηρεσία φωνητικής τηλεφωνίας υπό την έννοια της οδηγίας 90/388, η υπηρεσία αυτόματης επανακλήσεως θα έπρεπε να ελευθερωθεί στην Πορτογαλία από της ενάρξεως της ισχύος της εν λόγω οδηγίας. Συνεπώς, η απαγόρευσή της, την οποία εισάγει το decreto-lei 240/97, αντιβαίνει στην οδηγία 90/388.

14. Στο υπόμνημα αντικρούσεως, η Πορτογαλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η άδεια

5 — Σύμφωνα με την Επιτροπή, η λειτουργία μεταγωγής καναλιών περιλαμβάνει τις εργασιές συνδέσεως, επεξεργασίας των κλήσεων και παραγγελίας. Η λειτουργία επεξεργασίας των κλήσεων συνίσταται στην πραγματοποίηση και τη διακοπή των συνδέσεων βάσει πληροφοριών που παρέχει ο συνδρομητής.

διατηρήσεως των αποκλειστικών δικαιωμάτων που της χορηγήθηκε, μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2000, για την παροχή υπηρεσιών φωνητικής τηλεφωνίας, περιλαμβάνει την υπηρεσία αυτόματης επανακλήσεως.

15. Η Πορτογαλική Κυβέρνηση διευκρινίζει ότι, ακόμη και αν ο φορέας παροχής της υπηρεσίας αυτόματης επανακλήσεως υποκαταστήσει όντως τον φορέα παροχής της υπηρεσίας φωνητικής τηλεφωνίας, στην πραγματικότητα επιφορτισμένος με τη λειτουργία άμεσης μεταδόσεως της φωνής παραμένει ο τελευταίος.

16. Η Πορτογαλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η θέση της υπαγορεύεται από το πνεύμα και τον σκοπό της παρεκκλίσεως την οποία επιτρέπει η απόφαση και η οποία στηρίζεται στην ανάγκη προβλέψεως πρόσθετων μεταβατικών περιόδων με στόχο να μην τεθεί σε κίνδυνο η οικονομική ισορροπία των δημοσίων φορέων τηλεπικοινωνιών και να καταστούν δυνατές οι αναγκαίες διαρθρωτικές προσαρμογές πριν την ελευθέρωση των εν λόγω υπηρεσιών, ιδίως από πλευράς τιμολογήσεως.

17. Άλλως, οι εν λόγω προσαρμογές δεν θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν, καθόσον θα προέκυπταν από τους μηχανισμούς της αγοράς. Η υπηρεσία αυτόματης επανακλήσεως θα δημιουργούσε στρεβλώσεις στις συνθήκες παροχής της υπηρεσίας φωνητικής τηλεφωνίας.

18. Στο υπόμνημα απαντήσεως, η Επιτροπή εξηγεί ότι, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 26 της αποφάσεως, η πρόσθετη μεταβατική περίοδος την οποία προβλέπει η

οδηγία 90/388 πρέπει να είναι αυστηρώς ανάλογη προς ό,τι απαιτείται για την πραγματοποίηση των αναγκαίων διαρθρωτικών προσαρμογών. Προκειμένου όμως για την Πορτογαλική Δημοκρατία, οι προσαρμογές αυτές συνίστανται στην αύξηση της διαδόσεως του συστήματος φωνητικής τηλεφωνίας. Αντιθέτως, η κατάσταση δεν είναι παρεμφερής στον τομέα του εκσυγχρονισμού του τηλεφωνικού δικτύου, καθόσον η Portufal Telecom προηγείται άλλων κοινοτικών φορέων τηλεπικοινωνιών.

19. Η Επιτροπή προσθέτει ότι η έκβαση της προσφυγής εξαρτάται από τον ορισμό της έννοιας «υπηρεσία φωνητικής τηλεφωνίας». Δεδομένου ότι ο όρος εναρμονίστηκε με την οδηγία 90/388, κάθε μεταγενέστερη της εν λόγω οδηγίας νομοθετική πράξη που παραπέμπει σ' αυτήν πρέπει να ερμηνεύεται σύμφωνα με την έννοια που δόθηκε με την οδηγία στον όρο αυτό.

20. Η Επιτροπή αναφέρει ότι ένας φορέας παροχής υπηρεσίας αυτόματης επανακλήσεως ουδέποτε θα μπορέσει να υποκαταστήσει ένα φορέα παροχής υπηρεσίας φωνητικής τηλεφωνίας. Ο τελευταίος παρέχει τη μετάδοση και τη μεταγωγή της φωνής, σε πραγματικό χρόνο, μεταξύ δύο τερματικών σημείων του δικτύου. Παραμένει, επομένως, αναγκαίος για την εύρυθμη λειτουργία του συστήματος επανακλήσεως.

21. Σύμφωνα με την Επιτροπή, ο επιδιωκόμενος με την απόφαση σκοπός δεν σχετίζεται με την εμπορική εκμετάλλευση της υπηρεσίας φωνητικής τηλεφωνίας. Η χορήγηση πρόσθετης μεταβατικής περιόδου στην

Πορτογαλική Δημοκρατία δικαιολογείται μόνον από την ανάγκη αύξησης της διαδόσεως του τηλεφώνου στην Πορτογαλία. Η διατήρηση του αποκλειστικού προνομίου της Portugal Telecom περιορίζεται στην υπηρεσία φωνητικής τηλεφωνίας. Η διάταξη αυτή, στο μέτρο που αποτελεί εξαίρεση από την κοινοτική αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας, πρέπει να ερμηνεύεται στενά.

22. Τέλος, η Επιτροπή διευκρινίζει ότι το σύστημα αυτόματης επανακλήσεως λειτουργεί μόνο για τις διεθνείς κλήσεις. Επομένως, ο πραγματικός αντίκτυπος της ελευθερώσεως της εν λόγω υπηρεσίας είναι ασήμαντος, καθόσον η υπηρεσία αυτή, ακόμη και μεταξύ των κλήσεων αυτής της κατηγορίας, δεν κατέχει σημαντική θέση.

23. Στο υπόμνημα ανταπαντήσεως, η Πορτογαλική Κυβέρνηση αναφέρει ότι δεν αμφισβητεί ότι ο όρος «υπηρεσία φωνητικής τηλεφωνίας» αντιστοιχεί, κατ' ουσίαν, στον όρο που χρησιμοποιείται στο άρθρο 1 της οδηγίας 90/388. Συνεπώς, πρέπει να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται σύμφωνα με τον ορισμό αυτόν.

24. Κατά την Πορτογαλική Κυβέρνηση, η ένδικη διαφορά δεν αφορά τον εν λόγω όρο, αλλά το περιεχόμενο των αποκλειστικών δικαιωμάτων των οποίων απολαύει η Portugal Telecom όσον αφορά τη φωνητική τηλεφωνία, την εγκατάσταση και την παροχή δημόσιων δικτύων τηλεπικοινωνιών. Τα δικαιώματα αυτά δεν άπτονται αυστηρώς της υπηρεσίας φωνητικής τηλεφωνίας, αλλά περιλαμβάνουν και την απαγόρευση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών επανακλήσεως.

25. Το ερώτημα που τίθεται αφορά το κατά πόσο τα προσωρινά δικαιώματα εμπορικής εκμεταλλεύσεως της υπηρεσίας φωνητικής τηλεφωνίας που χορηγήθηκαν στην Portugal Telecom μπορούν, από οικονομική άποψη και εν όψει της εφαρμοστέας νομοθεσίας, να συμβιβαστούν με το σύστημα αυτόματης επανακλήσεως.

26. Η Πορτογαλική Κυβέρνηση διευκρινίζει ότι η αυτόματη επανάκληση αποτελεί τρόπο μεταβολής της έννοιας της άμεσης διοχετεύσεως της φωνής, η οποία εξακολουθεί να μεταδίδεται στο δημόσιο δίκτυο μεταγωγής. Πρόκειται, επομένως, για μια υπηρεσία που παρέχεται με τη βοήθεια εξοπλισμών συνδεδεμένων με τα τερατικά σημεία του εν λόγω δικτύου. Η αυτόματη επανάκληση επιτρέπει στον φορέα να μεταβάλει τις συνθήκες εμπορικής εκμεταλλεύσεως της υπηρεσίας μεταδόσεως της φωνής, η οποία παρέχεται από τον φορέα εκμεταλλεύσεως του δημοσίου δικτύου. Στο μέτρο που η ύπαρξή της οφείλεται στις διαφορές τιμολογίων που υφίστανται μεταξύ των διαφόρων παρεχόντων υπηρεσίες φωνητικής τηλεφωνίας και καθόσον προϋποτίθεται ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ αυτών είναι θεμιτός, η παροχή της υπηρεσίας αυτόματης επανακλήσεως σύμφωνα με τη μέθοδο του ανταγωνισμού δεν συμβιβάζεται με τα αποκλειστικά δικαιώματα επί της υπηρεσίας φωνητικής τηλεφωνίας.

27. Η Πορτογαλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η απόφαση πρέπει να ερμηνευθεί σύμφωνα με τον σκοπό που επιδιώκει, ο οποίος είναι να εξαιρεθούν οι υπηρεσίες φωνητικής τηλεφωνίας από τον ανταγωνισμό, προκειμένου να συμβιβαστεί η αύξηση της διαδόσεως του τηλεφώνου με την προσαρμογή των τιμολογίων. Η πρακτική συνέπεια ωστόσο του συστήματος αυτόματης επανακλήσεως είναι ότι παρέχει την υπηρεσία φωνητικής τηλεφωνίας υπό συνθήκες διαφορετικές από εκείνες που προσφέρει ο κάτοχος του απο-

κλειστικού δικαιώματος εκμεταλλεύσεως της φωνητικής τηλεφωνίας.

28. Μία τέτοια ερμηνεία δεν προσκρούει στην αρχή της αναλογικότητας, δεδομένου ότι η απόφαση δεν περιέχει καμία ένδειξη ως προς την έκταση — μικρή ή μεγάλη — του ανταγωνισμού που θα μπορούσε να προκληθεί εις βάρος της Portugal Telecom.

29. Σύμφωνα με την Πορτογαλική Κυβέρνηση, ο ισχυρισμός της Επιτροπής ότι η υπηρεσία αυτόματης επανακλήσεως δεν κατέχει σημαντική θέση στο διεθνές εμπόριο δεν μπορεί να γίνει δεκτός.

30. Η σπουδαιότητα της υπηρεσίας αυτής ποικίλλει ανάλογα με τον βαθμό του ανταγωνισμού που υφίσταται μεταξύ των φορέων της. Η απαγόρευση της από την εθνική νομοθεσία εξηγεί την έλλειψη στοιχείων επί της πραγματικής επιδράσεως που θα είχε αν επιτρεπόταν. Είναι χαρακτηριστικό ότι, από το τέλος της προθεσμίας που χορηγήθηκε στην Πορτογαλική Κυβέρνηση, δεν υποβλήθηκε καμία αίτηση χορηγήσεως άδειας παροχής υπηρεσίας αυτόματης επανακλήσεως, γεγονός το οποίο μπορεί να ερμηνευθεί ως ένδειξη της αναπροσαρμογής των τιμολογίων της Portugal Telecom σύμφωνα με τα πρότυπα ανταγωνισμού και ως απόδειξη του περιστασιακού χαρακτήρα του ενδιαφέροντος που εκδηλώθηκε προς το σύστημα αυτόματης επανακλήσεως κατά τη διάρκεια της περιόδου προστασίας που χορηγήθηκε στην Portugal Telecom.

III — Επί της προσφυγής λόγω παραβάσεως

31. Βάσει του άρθρου 3 της αποφάσεως, η Πορτογαλική Δημοκρατία μπορεί να αναβάλει μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2000 την κατάργηση των αποκλειστικών δικαιωμάτων που έχουν χορηγηθεί στην Portugal Telecom όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών φωνητικής τηλεφωνίας και την εγκατάσταση και παροχή δημοσίων τηλεπικοινωνιακών δικτύων.

32. Η έκβαση της παρούσας προσφυγής εξαρτάται από το αν, όπως ισχυρίζεται η Πορτογαλική Κυβέρνηση, η διατήρηση των αποκλειστικών αυτών δικαιωμάτων αντιβαίνει στην ελευθέρωση της υπηρεσίας αυτόματης επανακλήσεως.

33. Διευκρινίζω, ευθύς εξαρχής, ότι, σύμφωνα με τους διαδίκους, η αυτόματη επανακλήση αποτελεί πρόσθετη παρεχόμενη στο κοινό υπηρεσία έναντι της απλής άμεσης μεταδόσεως και της απλής μεταγωγής της φωνής σε πραγματικό χρόνο.

34. Συγκεκριμένα, η Πορτογαλική Κυβέρνηση, όπως και η Επιτροπή, δεν αμφισβητεί ότι η υπηρεσία αυτόματης επανακλήσεως δεν αποτελεί, ακριβώς, υπηρεσία φωνητικής τηλεφωνίας, υπό την έννοια του άρθρου 1 της αποφάσεως 90/388. Διευκρινίζει ότι «δεν αξιώνει τη διέγρυνση της έννοιας αυτής ούτως ώστε να συμπεριλαμβάνεται η υπηρεσία του *call back*⁶». Κατά την Πορτογαλική Κυβέρνηση, αν ο φορέας παροχής της υπηρεσίας αυτόματης επανακλήσεως υποκαταστήσει τον φορέα παροχής της υπηρεσίας φωνητικής τηλεφωνίας, ο τελευταίος παραμένει εξίσου επιφορτισμένος με την πραγμα-

6 — Σημείο 4 του υποπαραγράφου ανταπαντήσεως.

τοποίηση της άμεσης μεταδόσεως της φωνής. Ο φορέας παροχής της υπηρεσίας αυτόματης επανακλήσεως καθορίζει τις συνθήκες υπό τις οποίες, αφενός, πραγματοποιείται η εν λόγω μετάδοση και, αφετέρου, παρέχεται η υπηρεσία, από εμπορικής απόψεως⁷.

35. Εντούτοις, σύμφωνα με την Πορτογαλική Κυβέρνηση, τα προσωρινά αποκλειστικά δικαιώματα εμπορικής εκμεταλλεύσεως της υπηρεσίας φωνητικής τηλεφωνίας δεν συμβιβάζονται με ένα σύστημα αυτόματης επανακλήσεως που υπόκειται στον ανταγωνισμό, καθόσον η ελευθέρωση αυτή θέτει σε κίνδυνο την οικονομική ισορροπία του δημοσίου φορέα και συνιστά εμπόδιο στις προσαρμογές τιμολογίων.

36. Ο ισχυρισμός αυτός, πέραν του γεγονότος ότι δεν βρίσκει κανένα έρεισμα στη διατύπωση της αποφάσεως, η οποία περιορίζει την αναβολή της καταργήσεως των αποκλειστικών δικαιωμάτων των οποίων απολαύει η Portugal Telecom στον τομέα της φωνητικής τηλεφωνίας καθώς και της εγκαταστάσεως και παροχής δημοσίων δικτύων τηλεπικοινωνιών, προσκρούει στην αρχή ότι οι εξαιρέσεις από τις αρχές του κοινοτικού δικαίου πρέπει να ερμηνεύονται στενώς.

37. Υπενθυμίζω ότι, όπως προκύπτει από το προοίμιο της οδηγίας 96/19, το 1990, είχε επιτραπεί, όσον αφορά τη φωνητική τηλεφωνία, μια παρέκκλιση από το άρθρο 90 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 86 ΕΚ), σε συν-

δυασμό με τα άρθρα 59 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 49 ΕΚ) και 86 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 82 ΕΚ), κατ' εφαρμογήν του άρθρου 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης⁸.

38. Η παρέκκλιση αυτή από τις αρχές του ελεύθερου ανταγωνισμού και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών έπαυσε να υφίσταται με την εφαρμογή της οδηγίας 96/19, με εξαίρεση ως προς τα κράτη μέλη που έχουν λιγότερο ανεπτυγμένα δίκτυα ή πολύ μικρά δίκτυα, τα οποία έτυχαν, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, προσωρινής εξαιρέσεως⁹. Κατά συνέπεια, η απόφαση με την οποία η Επιτροπή χορήγησε πρόσθετες μεταβατικές περιόδους στην Πορτογαλική Δημοκρατία, κατ' εφαρμογήν των διατάξεων αυτών, παρατείνει υπέρ αυτού του κράτους μέλους τη διάρκεια της εξαιρέσεως που του χορηγήθηκε αρχικώς.

39. Σύμφωνα με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, κάθε παρέκκλιση από τους κανόνες που σκοπούν στη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των αναγνωρισμένων από τη Συνθήκη δικαιωμάτων πρέπει να ερμηνεύεται στενώς¹⁰. Επομένως, δικαιολογείται το γεγονός ότι τα αποκλειστικά δικαιώματα που διαθέτει η Portugal Telecom περιορίζονται — πέραν του τομέα των δημοσίων δικτύων τηλεπικοινωνιών — στον προ-

8 — Τρίτη και τέταρτη αιτιολογική σκέψη.

9 — Πέμπτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 96/19 και άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας 90/388.

10 — Βλ., για παράδειγμα, απόφαση της 1ης Ιουνίου 1995, C-40/93, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1995, σ. I-1319, σκέψη 23).

7 — Σημείο 14 του υπομνήματος αντικρούσεως.

βλεπόμενο από το άρθρο 3 της αποφάσεως τομέα της φωνητικής τηλεφωνίας.

των όσον αφορά τη φωνητική τηλεφωνία δεν υπερβαίνει τα δύο έτη.

40. Η ερμηνεία αυτή του άρθρου 3 της αποφάσεως δεν αντιβαίνει στους επιδιωκόμενους με την οδηγία 90/388 σκοπούς, οι οποίοι αναφέρονται στο προοίμιο της οδηγίας 96/19 καθώς και στην ίδια την απόφαση.

44. Δεν προσκομίστηκε κανένα αποδεικτικό στοιχείο ικανό να ενισχύσει την άποψη ότι η ελευθέρωση του συστήματος αυτόματης επανακλήσεως δύο έτη πριν από εκείνη της φωνητικής τηλεφωνίας θα αρκούσε ή έστω θα συνέβαλλε ώστε να τεθούν σε κίνδυνο οι επιδιωκόμενοι με την οδηγία 90/388 σκοποί, όσον αφορά τη φωνητική τηλεφωνία. Συγκεκριμένα, η Πορτογαλική Κυβέρνηση δεν προέβαλε, προς στήριξη των ισχυρισμών της, αξιολόγηση επί του μέρους που θα μπορούσε να καταλάβει μια υπηρεσία αυτόματης επανακλήσεως στο σύνολο των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, σε περίπτωση ελευθερώσεως του τρόπου ασκήσεώς της, και επί του πραγματικού ανταγωνισμού που θα μπορούσε να προκαλέσει μια τέτοια υπηρεσία στην υπηρεσία φωνητικής τηλεφωνίας, εντός ενός συντόμου χρονικού διαστήματος δύο ετών.

41. Η διατήρηση των αποκλειστικών δικαιωμάτων είναι αναγκαία προκειμένου να προβούν οι φορείς παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών σε διαρθρωτικές προσαρμογές, χαρακτηριζόμενες, ειδικότερα, από τη σταδιακή μεταβολή των τιμολογίων και την αύξηση της διαδόσεως του δικτύου φωνητικής τηλεφωνίας.

42. Η Πορτογαλική Κυβέρνηση δεν απέδειξε ωστόσο με ποιον τρόπο ο αποκλεισμός της υπηρεσίας αυτόματης επανακλήσεως από τους τομείς των αποκλειστικών δικαιωμάτων που χορηγήθηκαν στην Πορτογαλική Δημοκρατία σχετικά με τη φωνητική τηλεφωνία θα ήταν δυνατό να προσκρούσει στους προστατευθέντες σκοπούς.

45. Ελλείψει τέτοιων στοιχείων, είναι αμφίβολο αν το Δικαστήριο μπορεί να εκτιμήσει την αξία των ισχυρισμών που προβάλλει η Πορτογαλική Κυβέρνηση όσον αφορά τον συναγόμενο από την ερμηνεία της Επιτροπής κίνδυνο να διακυβευθούν οι στόχοι της οδηγίας 90/388, σχετικά με ορισμένα κράτη μέλη, στον τομέα της φωνητικής τηλεφωνίας.

43. Από τις παρατηρήσεις της Επιτροπής, οι οποίες δεν αμφισβητούνται επί του σημείου αυτού, δεν προκύπτει ότι το σύστημα αυτόματης επανακλήσεως περιορίζεται στις διεθνείς κλήσεις¹¹. Επιπλέον, η προθεσμία παρατάσεως των αποκλειστικών δικαιωμά-

46. Κατά συνέπεια, η παρούσα προσφυγή πρέπει να γίνει δεκτή.

11 – Σημεία 11 του εισαγωγικού δικογράφου και 21 του υπονήματος απαντήσεως.

IV – Πρόταση

47. Εν όψει των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι:

«1) Η Πορτογαλική Δημοκρατία, μεταθέτοντας για την 1η Ιανουαρίου 2000 την κατάργηση των αποκλειστικών δικαιωμάτων τα οποία διαθέτει η Portugal Telecom στον τομέα του συστήματος επανακλήσεως, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 2, παράγραφος 2, τέταρτο εδάφιο, της οδηγίας 90/388/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 28ης Ιουνίου 1990, σχετικά με τον ανταγωνισμό στις αγορές των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 96/19/ΕΚ της Επιτροπής, της 13ης Μαρτίου 1996, για τροποποίηση της οδηγίας 90/388 όσον αφορά το πλήρες άνοιγμα των αγορών τηλεπικοινωνιών στον ανταγωνισμό, και από το άρθρο 3 της αποφάσεως 97/310/ΕΚ της Επιτροπής, της 12ης Φεβρουαρίου 1997, σχετικά με τη χορήγηση προσθέτων μεταβατικών περιόδων στην Πορτογαλία για την εφαρμογή των οδηγιών 90/388 και 96/2/ΕΚ σχετικά με το πλήρες άνοιγμα των αγορών τηλεπικοινωνιών στον ανταγωνισμό.

2) Η Πορτογαλική Δημοκρατία καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα».